

KANSALLISARKISTO

21.5.2025

KA/10198/20.00/2025

Sivistysvaliokunta

Hallituksen esitys eduskunnalle opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalan virastouudistusta koskevaksi lainsäädännöksi (HE 31/2025)

Yleistä

Kansallisarkisto pitää ehdotettavaa lakikokonaisuutta oikeasuuntaisena. Sivistyshallinnon virastorakenteen tiivistäminen ja yhteistyön edistäminen ovat tarpeen sivistyshallinnon toiminnan tehostamiseksi ja vaikuttavuuden vahvistamiseksi. Lakiuudistus tukee tätä tavoitetta. Lakiuudistus on Kansallisarkistoa koskevilta osin hyvin valmisteltu ja perusteltu. Eri näkökulmat on otettu ehdotuksessa huomioon tasapuolisesti.

Kansallisarkiston yhdistyminen kahden erikoiskirjaston kanssa on luontevaa, kun ymmärretään, että kaikki nämä organisaatiot ovat tiedon välittäjiä ja sivistyksellisten oikeuksien toteuttajia. Synergiamahdollisuuksia näiden virastojen kesken on identifioitu runsaasti. Merkittäviä mahdollisuuksia liittyy esimerkiksi digitaaliseen toimintaan, datanhallintaan ja tekoälyn hyödyntämiseen, toimitiloihin sekä hallintoon.

Kansallisarkisto toteuttaa fuusion yhteydessä organisaatiouudistuksen. Uusi organisaatio on hierarkialtaan matala, mikä luo edellytyksiä matriisimaisten prosessien sujuvalle toteutukselle ja osaamisen jakamiselle. Celian ja Varastokirjaston rooli osana kokonaisuutta turvataan omina yksikköinä. Kansallisarkisto muodostaa kuitenkin yhden, yhtenäisesti toimivan kokonaisuuden.

Aiemmin käyty keskustelu viraston nimestä on saanut ehdotuksessa oikean ratkaisun. Kansallisarkisto on vakiintunut kansainvälinen instituutio, jolla on keskeinen rooli kansakunnan yhteisenä muistina, tutkimuksen infrastruktuurina ja osana julkisen hallinnon tiedonhallintaa. Lakiehdotuksen (Laki Kansallisarkistosta) mukaan Kansallisarkistossa on Saavutettavuuskirjasto Celia sekä Varastokirjasto. Kansallisarkisto tuottaa ja tarjoaa siis jatkossa palveluita myös Varastokirjaston sekä Saavutettavuuskirjasto Celian tuttuja nimien alla. Lain kirjaus turvaa näiden erityiskirjastopalveluiden löydettävyyden virastofuusiosta huolimatta hyvällä ja riittävällä tavalla.

Sivistyshallintouudistuksen onnistuminen riippuu virastouudistuksen lisäksi paljolti siitä, miten hyvin uudet rakenteet ja toimintatavat tukevat avointa yhteistyötä niin virastojen kesken kuin virastojen ja opetus- ja kulttuuriministeriön välillä. Opetus- ja kulttuuriministeriö on osana yhteistyön kehittämistä perustanut kuusi ministeriövetoista yhteistyöryhmää, joiden laajennettuihin koonpanoihin myös virastot osallistuvat. On tärkeää, että näiden ryhmien

KANSALLISARKISTO

21.5.2025

KA/10198/20.00/2025

olemassaolo ei rajoita virastojen keskinäisen yhteistyötä vaan tukee sitä. Yhteisten toimintarakenteiden ei siis tule johtaa virastojen päätösvallan kaventumiseen.

Kansallisarkistolla ei ole muutosehdotuksia ehdotuksen yksityiskohtiin. Mikäli sellaisia kuitenkin eduskuntakäsittelyn kuluessa harkitaan, toivomme viraston kuulemista.

Helsingissä 21.5.2025

Päivi Happonen
pääjohtaja

Immo Aakkula
hallintojohtaja